

PARTICULARIZĂRI ÎN SFERA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII COPIILOR DE VÂRSTĂ PREȘCOLARĂ

SPECIALIZATIONS IN THE SPHERE OF LANGUAGE AND COMMUNICATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Nadejda BARALIUC, dr., lector univ.
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0001-7478-9583
baraliuc.nadejda@upsc.md

Nadejda BARALIUC, PhD, University Lecturer
"Ion Creanga" SPU of Chisinau

CZU: 373.2:316.77

DOI: 10.46727/c.v2.21-22-03-2024.p173-176

Abstract. The article contains approaches to the contents subsumed under the field of Language and communication in kindergarten. It outlines the characteristics of preschoolers and the openness to the integration of various individual, family, social, cultural variables by consulting various specialized works that illustrate various levels of language development in the environment of the preschool education institution. The attention paid to correct expression is emphasized as a prerequisite for access to primary education, the preschooler communicates voluntarily and involuntarily in the dynamics of the roles he assumes in the multitude of contexts by pronouncing words and substituting them, he omits or inverts the sounds in the word, uses gestures to indicate what he wants or gestures of withdrawal, the use of verbal intensity depending on moods, all these and a few more are analyzed under the aspect of verbal peculiarities that manifest themselves at different stages of age and individual pace of development. Aspects of verbal, nonverbal and paraverbal communication in preschool are reflected.

Keywords: Language, communication, preschool, phonetic, lexical-semantic, morphological, syntactic, stylistic, verbal, nonverbal, paraverbal, development.

Vârsta preșcolară, considerată și cea de „a doua copilării” [10, p. 223], sau o mai numim și „vârsta de aur a copilăriei” [9, p. 164], vom analiza această vârstă din perspectiva particularităților preșcolare subsumate cadrului comunicativ și relațional, a dezvoltării memoriei, a intereselor, a activităților dominante și reglarea emoțiilor cu precizări și opinii ale specialiștilor din domeniu

Vârsta preșcolară mică, vârsta de 3 – 4,5 ani [9, p. 135] este considerată de specialiști prin *egocentrism* și *sincretism*, prin invocarea și exemplificarea celor mai importante tipuri de interogații, a rolurilor pe care le preia din anturajul în care se dezvoltă și a emoțiilor, prin prisma dezvoltării limbajului și a comunicării.

Egocentrismul, constă în „raportarea tuturor evenimentelor la sine și la dispozițiile sale, în incapacitatea de a separa realitatea personală de cea obiectivă” [6, p. 16], respectiv, la vârsta de 3 ani remarcăm „vorbire egocentrică frecventă” [7, p. 31], ulterior, copilul devine deschis către ceilalți, către realitatea comunicativă și stabilirea relațiilor impuse de zona obiectivului, ies la iveală „tendințe de colaborare cu partenerii de joacă, de a-l ajuta pe adult în unele activități” [10, p. 226]. Cadrul didactic, părintele poate miza pe această perspectivă circumstanțe în care preșcolarul, se simte important, valoros prin faptul că ajută adultul, să capete încredere în manipularea cu anumite obiecte, prin a descoperi texte diferite, preferințe,

prin a da noi aplicații unor elemente care încep de la simple semne trasate până la desenele schițate pe nisip până la deosebirea sunetelor produse de lovirea unor obiecte din bucătărie, de la folosirea pastelor drept piese pentru construcție până la transformarea draperiei din living în casă.

Sincretismul reprezentat „prin îmbinarea fără logică, la întâmplare a însușiri lor și relațiilor dintre fenomene” [6, p.16], este caracterizată prin însușiri originale ale întrebărilor și răspunsurilor de tipul „De ce?”, aceste aspecte poate fi nuanțat în plan relațional prin contextele de interacțiune și comunicare dintre adult și copil, dar și dintre copil și copil în cadrul jocului de rol, la 4 ani copilul înțelege deja „unele roluri sociale: femeie, doctor, bărbat, asistentă” [7, p. 235]. la fel și prin receptarea de texte literare ce conțin mesaj distinct în acest sens.

Vârsta preșcolară medie, cuprinde vârsta de la 4,5 ani – 5,5 ani [9, p. 166], între 4 și 5 ani, conform lui savantul Golu, este pătașă elementului „intuitiv” [6, p. 8], și progresului caracterizat prin „capacitatea de desprindere de real, de concret și instalarea posibilități de ficțiune și imaginarea unor situații inedite, ceea ce facilitează schemele mentale folosirea simbolurilor” [10, p. 227], deci are loc „creșterea simbolistici mentale”, oglindită în „interesul pentru jocul cu subiect” [9, p. 166], de altfel și în „capacitatea de a crea verbal și comportamental roluri prin care copil reconstituie episoade din realitatea înconjurătoare (jocul cu rol și subiect)” [9 p. 111].

Se evidențiază „interesul pentru achiziția de noi cuvinte” [10, p. 227] prin corelarea obișnuită acestei vârste cu „intensa dezvoltare” a „capacității de cunoaștere” [9 p. 166], se diversifică contextele utilizării normelor de politețe și unele diferențe în modul de se raporta, comunicativ, față de persoane de vârste diferite. Important la această vârstă în opinia specialiștilor, este apariția și dezvoltarea „*limbajul interior*” [1, p. 15].

Se atestă la preșcolarul mijlociu, și anumite „rețineri” în plan comunicativ, copilul „gândește înainte de a vorbi” [9, p. 166], din acest motiv apare riscul de a nu mai comunica, din frica de a nu greși, apare blocajul cauzat de presiunea pe care o resimte preșcolarul de la adulții din jur său, în special pe cei pe care îi consideră importanți cum ar fi mama, tata, bunica, bunicul, educatoarele, nu este de ignorat și reacțiile colegi de grupă, fraților în provocarea blocajelor.

Dezvoltarea preșcolarului la această etapă a dezvoltării raportată la sentimentele manifestate de cei din jur și a cauzelor manifestării acestora „ceea ce semnifică evenimentele la care participă” preșcolarul, cât și la implicațiile sale la nivel acțional, al personajelor, al mesajului pe care acesta le subordonează povestirilor și poveștilor, trăind intens credibilitatea celor audiate și la „deznodământul echitabil moral al întâmplărilor” și la „sanționarea a ceea ce este nedrept, necinstit și la restabilirea adevărului și a binelui” [9, pp. 166 - 167]. Deschiderea preșcolarului este mai intensă când este încurajat și stimulat de adulți este bine ca aceștia să-i arate copilului că este ascultat, urmărit cu atenție, înțeles și încurajat să-și asume rolul de povestitor [9, p. 167], drept argument servind faptul că preșcolarul mijlociu au un interes sporit pentru „lectura povestirii după ilustrații” [9, p. 190], cât și vizionarea emisiunilor, filmelor de desene animate a teatrelor de păpuși [9, p. 111] universul operelor literare pentru copii, transpunerea acestora și în alte configurații de artă.

Vârsta preșcolară mare 5-6/7 ani [10 p.26] vârsta precedat plecării la școală se caracterizează printr-o modificare a raportului dintre componenta *activă* și cea *pasivă* ale limbajului [6, p. 12], ambele obțin valoare deosebită în comunicarea preșcolarilor. Copiii se

arată din ce în ce mai interesați de universul cifrelor și al literelor, de actul citit-scrisului [10, p. 227], inițial reperul este doar citirea unui singur cuvânt monosilabic sau scrierea propriului prenume cu litere mari de tipar, aproape de 6 ani copilul reușește „să stabilească corespondența dintre semnificat și semnificant, ceea ce constituie deja prelexie, își fixează lateralitatea; își dezvoltă motricitatea fină, anticipând prin desene, jocuri de construit, pictură, decupaje activitatea grafică; realizează elementele pregrafice” [3, p. 64] Preocupări respective vin să completeze „tendențele de diversificare” în activitatea creativă, reprezentate în preferințele muzicale, colaj, serbări [9, p. 112].

Conformându-se la persoanele din jur, din mediul familial, și din spațiul instituției preșcolare, preșcolarul mare demonstrează deschidere spre înțelegerea și implicarea pozitivă sau uneori chiar negativă a comportamentelor celorlalți, „începe să cunoască în parte valoarea socială a acțiunilor umane și prezintă contagiuni importante în conduita sa (prin imitație activă și pasivă), însușindu-și numeroase modalități de a reacționa, proprii familiei și colectivului de copii cu care vine în contact” [9, pp. 167-165], tot aici se impune etapa folosirii frecvente a răspunsului „Nu” la solicitările primite cu toate că mai târziu, „copilul se conformează cerinței” [9, p. 167]. În această etapă, tot mai mult, câștigă importanță explicațiile de altfel care sunt în favoare copilului, el înțelege că este bine să îndeplinească sau nu o anumită acțiune, o operație datorită faptului că i-a înțeles rolul, finalitatea, implicațiile, potențialul negativ, nu pentru că „așa a spus mama, tata, bunica, bunelul”. Completarea acestor caracteristici are loc, la vârsta preșcolar mare, de fapt copilul „poate exprime convingător emoțiile intense generate de activitățile pe care le realizează” [10, p. 227] favorizând în astfel îmbunătățirea relațiilor cu ceilalți.

Accederea la un alt nivel de școlarizare este un factor important în dezvoltarea preșcolarului mare care implică intrarea copilului în clasa pregătitoare și încercarea de a se adapta la noul mediu școlar, cum ar fi autonomia raportată la modul comunicativ și la stabilirea relațiilor sociale, așa zisele „comportamente de autonomie socială”, care conțin „comportamente legate de relaționare socială”, „competențe emoționale”, „comportamente legate de respectarea și interpretarea regulilor”, „de exercitare a unor responsabilități în familie la grădiniță”, „comportamente de luare a inițiativei și de implicare în activitățile de decizie împreună cu părinții/educatorii”, [5, p. 116]. Această etapă are loc antrenarea prin a se autoprezenta folosindu-și nume, prenume, vârstă, adresa, orașul, a informațiilor pentru contactarea părinților, descrierea familiei, întreținerea discuției telefonice sau dialogul în contexte cotidiene, exprimarea verbală a emoțiilor și reglarea acestora în dependență de particularitățile de vârstă și cele individuale, discuția pentru soluționarea unei situații de conflict, respectarea regulilor din grupa de preșcolari sau în cadrul unui joc unde este un grup mai restrâns respectiv, în luarea unor decizii la nivel colectiv, asumarea de roluri, asumarea de responsabilități acasă și la grădiniță, etc.

Domeniului Limbaj și comunicare, [4], cu referire la particularitățile dezvoltării psihice sunt caracteristici ale preșcolarilor, cu referire la capacitatea preșcolarilor de a-și concentra atenția, în lucrările de specialitate sun menționăm o serie de repere care evidențiază faptul că „concentrarea atenției crește de la 5-7 minute, la preșcolarul mic, la 12-14 minute, la preșcolarul mijlociu, la 20-25 de minute, la cel mare, în situații obișnuite, și chiar la 40-45 de minute în joc, în audiția ori vizionarea de diafilme, teatru de copii etc.” [10, pp. 11-12], sun și studii care evidențiază creșterea și până la 45-50 de minute a capacității de concentrare a atenției pentru

preșcolarii mari [9, p. 188]. care „devine cu atât mai mare cu cât preșcolarul este obligat să execute mișcări de același fel sau să se rețină de la activitate” [9, p. 165], datorită profesionalismului și faptului că cadrul didactic își cunoaște contingentul de copii implicând momente de (re)captare a atenției prin strategii didactice.

Dezvoltarea limbajului, implică și dezvoltarea gândirii, întrucât „odată cu apariția limbajului, sau, mai exact, a funcției simbolice, care face posibilă dobândirea limbajului (1,5 an - 2 ani), începe o perioadă, ce durează până la 4 ani, în cursul căreia se dezvoltă o gândire simbolică și preconceptuală” [8, p. 169], mai apoi, până la 7-8 ani, „se formează, în continuitate intimă cu faza precedentă, o gândire intuitivă, ale cărei articulații progresive duc până în pragul operației” [8, p. 169], gândire intuitivă în preșcolaritate este asociată, cu „înțelegerea de către copil a fenomenelor și modul în care apar lucrurile (aparența)” [2, p. 107].

Dezvoltarea aceasta fructuoasă a competențelor nu mai este la fel de izbitoare și dificil de explicat în nici o altă perioadă a dezvoltării preșcolare, deci rolul deosebit al cadrului didactic este indiscutabil în alegerea experiențelor cele mai potrivite pentru fiecare nivel al dezvoltării a preșcolarului

BIBLIOGRAFIE

1. BOTIȘ M. A. Desenul. Factor al dezvoltării intelectuale în grădiniță. Baia-Mare: Proema 2017
2. BUJOR L. Structura și dinamica personalității la vârstele timpurii. București: Didactica Publishing House, 2019
3. BURLEA, G., Tulburările limbajului scris-citit. Iași: Polirom, 2007.
4. Curriculum pentru Educație Timpurie, Lyceum, Chișinău, 2019
5. FARCAȘ, G. Autonomia copilului de vârstă mare. Repere pedagogice. Iași: Polirom, 2019
6. GOLU, F. Joc și învățare la copilul preșcolar. Ghid pentru educatori, părinți și psihologi. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2009
7. MUNTEAN A. Psihologia dezvoltării umane. Iași: Editura Polirom, 2006.
8. PIAGET J. Psihologia inteligenței. București: Editura Științifică, 1965
9. ȘCHIOPU U. Psihologia copilului. București: Editura Diana Press SRL, 2009
10. VERZA Emil, VERZA Florin Emil. Psihologia copilului. București: Editura Trei, 2017. 254 p. ISBN 978-606-40-0363-8